

Sarlósboldogasszony, 1962

Gyermekkoromban évente egyszer látogattuk meg a vasi Hegyháton fekvő kis faluban apai nagyszüleimet meg az ott és a környező településeken élő apai ági rokonokat. A nagy távolság (közel egynapos utazás, három átszállással, éjszaka hálókocsiban), eleinte a határsávba való belépés nehézségei és más körülmények miatt egy-egy év talán még ki is maradt. Alföldi anyai nagyanyám egyszer jött velünk, hogy meglátogassa a „nászékat”, akik Szombathelyen túlra sose merészkedtek, leszámítva nagyapa doberdói vagy isonzói nemzedéki kalandját. Az is még legénykorában történt. Szüleimmal Pesttől negyven kilométerre, dombos vidéken éltünk, amelyet úgy tekintettem, mint a világ közepét. Azért is, mert a Gödöllő-Ceglédberceli dombság utolsó nyúlványain feküdt a falunk (azzal kezdve hét dombot tartottam számon, Róma volt nekem az!), és mert nem volt olyan lapos, mint szülőföldem, a kiskunsági homokbuckák világa, de nem is volt olyan hegyes-völgyes, mint az alpokalji, határszéli vidék. A nyár második felében mindig baptista anyai nagyanyámmal nyaraltam az orgovány-bugaci tanyán, Sarlósboldogasszonykor meg Vasban. Minden más volt, mint az Alföldön vagy annak szélén: a domborzat, a növények: fenyők, páfrányok, ciklámenek, az illatok, az erős nyugat-dunántúli tájszólás, nagymama főztje. S még ezeknél is inkább az esti harangszó, melyre az egész falu elcsöndesedett. Nagyszüleim is az Úrangyalát mormolták vacsora előtt.

A faluban akkor még nem volt templom, így misére a szomszéd községbe, Szarvaskendre jártak át a döbörhegyiek. Aki megtehetette, mindenki. A Sarlósboldogasszony-napi „bucsui” nagymisére a hegyháti aprófalvak, Döröske, Nagymizdó meg a többiek is csatlakoztak hozzájuk. Ötven év után is a szemem előtt van, amint —az autós világ előtt, s mikor még busz is csak naponta néhány járt Körmentre— az ünnepőbe öltözött hívek hosszan elnyúló menetben gyalognak a kövezetlen, poros úton, aratásra váró vagy learatott gabonaföldek között, aztán Szarvaskend előtt betérnek az erdőbe, majd fölkapaszkodnak a völgyből a templomos faluba. Kisgyermekkoromban, mikor már végig gyalognom kellett, komoly zarándoklat volt a háromkilométeres út, és nagy hegyek a dombok. És hatalmasnak láttam a kis barokk templomot. Sokkal nagyobb volt, mint az otthoni, tápiószülyi Kisboldogasszony-templom, első iskolám mellett, ahová —más vallású létemre— kíváncsiságból be-benéztem. Arrafelé járva, aztán temetések, esküvőkön. Itt csak harmónium szólt, de Szarvaskenden, misére érkeve, már zúgott orgona. Apám föl vitt a karzatra, onnan néztük a papot, a tömeget, meg a pedált taposó kántort. (Roppant tekintélye volt papnak-kántornak; nagyapám később még megérte, hogy unokája orgonált a misén, s latinul tanult.) Megmagyarázhatatlanul vonzott a pap aranyszínű palástja és ahogy a népek háttal hajlongott, emelgette a kezét, néha kifelé fordult, keresztek rajzolt. S a latin, a különös latin kántálása, mindenekelőtt. Arra a búcsúra emlékszem először világosan, amikor baptista nagyanyám is velünk volt látogatóban. Sarlósboldogasszonykor. 1962-ben.

Telek József (1716–1773) ferences szerzetes

Sarlósboldogasszony napján, IV. prédikáció

Felvett cikkelyek

Ego lilium convallium. Cant. 2. c. v. 1. *Én gyöngyvirág vagyok.*

Exsurgens Maria, abiit in montana. Lucae I. cap. *Felkelvén MÁRIA, elméne a hegyes tartományba.*

Alig lehet az emberi szívnek vidámítására kedvesebb állapot, alig találkozhatik kellemetesebb gyönyörködtetés, mint a piros rózsákkal virító tavasz mulatozni a virágos természetön, gyönyörködni a zöldellő erdők ligetesein. Nem most költ találmány, amit beszélek, hanem mindjárt kezdetben önnönmaga az emberi szívnek alkotója mintegy csöppönként öntözgette ezt az új emberbe, akkor tudniillik, midőn Ádámot gyönyörködtetni akarván nem vezette valami kolcsos várakba, nem márvány kőoszlopokkal tornyozott épületekbe, hanem vivé a különféle virágokkal ékesített paradicsomi gyönyörűségbe, amint az Írás előhizza (Gen. 2): *Posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur, et custodiret illum.* Helyhezteté őtet a gyönyörűségnek paradicsomában, hogy mívelné és őrizné azt. Nem különben a mennyei jegyes, mikor a vőlegényt szíveket serkengető édességgel akarja vala gyönyörködtetni, nem hívá őtet a kincses tárházakba vagy hímes palotákba, hanem sietteté a gyöngyvirágokkal, rózsákkal, violákkal kedvesen virító mezőkre, mondván (Cant. 2): *Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum.* Jer, én szerelmesem, menjünk ki a mezőre, mivel én magam is mezők virágja és *lilium convallium*, gyöngyvirág vagyok.

[...]

De hova fáradnánk oly messze határokra? Itt is, nemes Gyöngyös várasának határán, találtam oly kedves ligetet, mely, minekelőtte Gyöngyös várasa lett volna, már a gyöngytermő fákról, vagy a Gyöngyös pataka mellett, bokrain nevedő gyöngyvirágokról Gyöngyösnek neveztetett. Találtam oly kedves ligetet, melyen e mai napig is egy elhervadhatatlan szépségű tiszta gyöngyvirágszál szünet nélkül illatozik, és a gyöngyösi népnek szívét mindenkor örvendezteti, gyönyörködteti. Hogy világosabban szóljak, ez a Szent Ferenc fiainak klastroma mellett, szép zöld fákkal környülvetett szentegyház az a kedves, az a gyönyörűségező liget, melyen négyszáz esztendőknél tovább virít s illatozik az a titkos értelmű gyöngyvirágszál, a názáreti szentségező szűz MÁRIA, aki ma, Szent Erzsébet asszony látogatására sietvén, és hegyes tartományos s ligetes erdőön utazván, méltán maga felől mondotta: *Ego lilium convallium.* Én gyöngyvirág vagyok.

Telek József: *Tizenkét csillagú korona [...] Máriának esztendőbeli tizenkét ünnepeire [...] prédikációk.* Buda 1769; a teljes szöveg: 711–729. Újraedzés: *Régi magyar prédikációk 16–18. század. Egyetemi szöveggyűjtemény.* Szerk. Szelestei N. László. Szent István Társulat, Budapest 2005. 351. A teljes szöveg: 415–417.